

**Jan Grzeńkowiak, Mariusz
Brochwicz, Lidia
Grzeszkiewicz-Kotlewska**

**Toruń. Rynek Nowomiejski. Dawny
zbór ewangelicki**

Informator Archeologiczny : badania 22, 151-152

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W wykopach sondażowych odkryto kilkadziesiąt szkieletów ludzkich, zachowanych przeważnie fragmentarycznie i najczęściej na wtórnym złożu. Wykopy bowiem grobów młodszych poprzedziły tu pochówki starsze. Najlepiej zachowane zarysy jam grobowych należały do pochówków najmłodszych, pochodzących z XVII-XVIII w., w których często spotykało się resztki zmuszających desek trumiennech. Spośród tych pochówków na szczególną uwagę zasługują trzy groby: 19, 28 i 34. Groby 19 i 24 były pochówkami kobiecymi, w których zachowały się kolce z paciorków szklanych i drobne fragmenty delikatnych tkanin. W grobie natomiast 34 - męskim zachowały się buty skórzane z obcasami podobnymi podkówkami żelaznymi.

W wykopie natomiast szerokopłaszczyznowym odkryto jeden szkielet ludzki i słabo ryśującą się warstwę kulturową ze skupiskiem ułamków naczyń glinianych. Ceramika ta formą naczyń i ornamentyką nawiązywała jeszcze do ceramiki z III okresu wczesnośredniowiecznego, lecz techniką wykonania (cienkościennością, silnym obtaczaniem tocznierni oraz mocnym wypalem) wiąże się niewątpliwie z ceramiką późnośredniowieczną.

Cmentarzysko szkieletowe datować można na okres od XIV do XVIII stulecia a ślady osady należy odnieść do XIV w.

Badania nie będą kontynuowane.

**Słupsk
kościół św. Jacka**

P.P. Pracownia Konserwacji Zabytków
Oddział Konserwacji Architektury
Monumentalnej w Warszawie

Badania prowadził mgr Zdzisław Skrok. Finansował WKZ w Słupsku.
Pierwszy sezon badań. Krypta grzebalna.

Badania miały charakter ratowniczy w związku z planami przebudowy posadzki w kościele, której pierwszy etap doprowadził do ujawnienia zapomnianej dotychczas krypty. Jest to obiekt o wymiarach: 250 cm, szer. 150 cm, wys. 185 cm. W chwili odkrycia w całości wypełniony był gruzem ceglany. Po jego usunięciu stwierdzono istnienie warstwy kulturowej o miąższości 80-90 cm złożonej z ludzkich kości, fragmentów drewnianych trumien, szczątków ubiorów, drobnego gruzu ceglanoego i zaprawy wapiennej. Całość miała charakter wybitnie przemieszany, ani jeden szkielet nie zachował się w porządku anatomicznym, żadna trumna w całości.

Wstępne oględziny kości ludzkich pozwoliły stwierdzić, iż w krypcie pogrzebano w różnym czasie 6 lub 7 osób dorosłych obu płci, niewielkie zaś rozmiary pomieszczenia sprawiły, iż każdy kolejny pochówek prowadził do zniszczenia poprzedniego. Ostatni najmłodszy zniszczony został w wyniku prac porządkowych prowadzonych w okresie międzywojennym.

Na podstawie zachowanych szczątków odzieży i charakterystycznych fragmentów trumien, datę powstania krypty ustalić można na początek XVII w., współcześnie z prowadzoną w tym czasie przebudową kościoła św. Jacka na kaplicę zamkową, zaś okres jej funkcjonowania określić można na ok. 2,5 stulecia (do połowy XIX w.).

Sypniewo, woj. ostrołęckie - patrz wczesne średniowiecze

Szczecin - Stare Miasto Podzamcze - patrz wczesne średniowiecze

Szczecin - Stare Miasto - patrz późne średniowiecze

Toruń - patrz późne średniowiecze

**Toruń
Rynek Nowomiejski
Dawny zbor ewangelicki**

PP Pracownia Konserwacji Zabytków
Pracownia Archeologiczno - Konserwatorska
Oddział w Toruniu

Badania prowadzili dr Jan Grześkowiak, mgr Mariusz Brochwicz, mgr Lidia Grzeszkiewicz - Kotlewska (autorka sprawozdania). Finansował MKZ w Toruniu. Badania sondażowe. Ratusz Nowomiejski (2 poł. XIV-XVII w.) i zbor ewangelicki (XVII-XX w.).

Badania o charakterze zwiadowczym ograniczyły się do trzech wykopów o łącznej powierzchni 61,3 m² wewnątrz budynku dawnego zboru ewangelickiego. Usytuowany on jest pośrodku Rynku Nowomiejskiego, w miejscu, gdzie według przekazów pisanych znajdował się ratusz, którego budowa została ukończona w 2 połowie XIV w. i funkcjonował do 1666 r., kiedy został zajęty przez gminę ewangelicką.

Największą, możliwą do osiągnięcia, głębokością wykopów było 3,95 m od powierzchni, co nie pozwoliło na dotarcie do calca, ani nawet na odsłonięcie fundamentów murów. Występujące w wykopach nawarstwienia układały się poziomo i niemal wszędzie pod warstwą płytek posadzkowych i podsypki, datowanych na XX w. zalegały warstwy gruzu ceglanoego z zaprawą wapienną i ziemią, datowaną na XIX w. Jedynym wyjątkiem są nawarstwienia w wykopie Ic, gdzie pod płytkami chodnikowymi i szlichtą betonową zalega warstwa ziemi z gruzem cegla-

nym - wypełnisko wkopu do rury kanalizacyjnej, oraz poniżej warstwa żółtego, sypkiego piasku. Piasek ten traktuje się jako zasypisko piwnicy, której strop zachowany jest w postaci fragmentów belek drewnianych osadzonych w otworach wykutych w murze nowożytnym.

Inwentarz ruchomy, zróżnicowany chronologicznie, zawierał obok fragmentów naczyń wypalanych w atmosferze redukcyjnej, datowanych na późne średniowiecze, fragmenty nowożytnych naczyń ceramicznych, kaflí płytkowych i naczyń szklanych - głównie butelek. W sumie znaleziono 219 fr. ceramiki, 181 fr. przedmiotów szklanych, 63 fr. przedmiotów metalowych i 289 kości zwierzęcych.

W wykopach odsłonięto 10 murów ceglanych i sklepienie, przy czym tylko 3 mury wiązać można z budynkiem ratusza, pozostałe zaś datowane są na czasy nowożytne. Dwa z murów gotyckich traktować można jako fragmenty murów obwodowych, zaś trzeci jako działowy. W murach obwodowych występują odsadzki ceglane związane najprawdopodobniej z pozostałościami posadzek parteru i piwnicy. Piwnica miałaby wówczas 1,9 m, zaś jej strop, na podstawie śladów w murach, miał najprawdopodobniej grubość 70-74 cm. W murze obwodowym kondygnacji piwnicy znajduje się nisza z wkluciami na dwie półki. W ścianie działowej odsłonięto fragment przejścia pomiędzy pomieszczeniami piwnicznymi. Mury gotyckie zbudowane są w wątku wendyjskim, częściowo otynkowane, częściowo spoinowane bez śladów tynku. Stwierdzić można, że budynek ratusza miał wewnętrzną szerokość 13,5 - 13,8 m i długość ponad 26 m.

Pozostałe mury zbudowane są w wątku blokowym i pochodzą z trzech faz budowy zboru ewangelickiego. Odsłonięte sklepienie kolebkowe związane jest z ostatnią fazą funkcjonowania zboru.

Trzemeszno, woj. bydgoskie, st. 7 - patrz wczesne średniowiecze

Uhrusk, gm. Wola Uhruska, woj. chełmskie, st. 11/50 - patrz późne średniowiecze

Uhrusk, gm. Wola Uhruska,
woj. chełmskie
st. 13/52

Konserwator Zabytków Archeologicznych w Chełmie

Badania prowadziła mgr Urszula Ruskowska - Koguciół, konsultant dr Irena Kutylowska. Finansował WKZ w Chełmie. Pierwszy sezon badań. Stanowisko pradziejowe, wczesnośredniowieczne i nowożytne.

Stanowisko oznaczone podczas badań AZP jako nr 52 i 13 w miejscowości Uhrusk, położone jest na terasie pierwszej nadzalewowej Bugu. Usytuowane jest przy starej drodze wiodącej przez wieś Uhrusk w kierunku koryta Bugu.

Zlokalizowano tam stanowisko z ceramiką kultury łużyckiej. Założono tam dwa wykopy sondażowe o wym. 4,00 x 1,00 m i 5,00 x 2,00 m.

W mniejszym wykopie poza warstwą humusowo-orną mładszości do 1 m i zalegającą nad całkiem płaszczystym nie udało się wyróżnić obiektów. Uzyskane drobne materiały ceramiczne świadczą o penetracji tego terenu w pradziejach, wczesnym średniowieczu i czasach nowożytnych. W wykopie drugim natomiast uchwycono relikty zabudowy drewnianej na kamiennej podwalinie. Uzyskane materiały zabytkowe, szczególnie kafle piecowe wskazują, że obiekt funkcjonował od XVI do poł. XVIII w. Jego lokalizacja przy drodze wiodącej ze wsi Uhrusk ku korytu Bugu pozwala domyślać się w nim zabudowań związanych z funkcjonowaniem tu w tym czasie przeprawy przez rzekę. Podobnie jak w sąsiednim -mniejszym wykopie tak i w tym, obok ilicznej ceramiki nowożytnej występowały ułamki naczyń pradziejowych (kultury łużyckiej i z okresu rzymskiego) i wczesnośredniowiecznych.

Materiały są przechowywane w Muzeum Okręgowym w Chełmie.

Wąchock, woj. kieleckie - patrz późne średniowiecze

Włocławek - patrz późne średniowiecze